

ใบความรู้ สำนวน คำพังเพย สุภาษิต

คำคม หมายถึง ถ้อยคำที่คิดขึ้นมาในปัจจุบันทันด่วน เป็นถ้อยคำที่หลักแหลม ซึ่งสามารถเข้ากับเหตุการณ์นั้นได้อย่างเหมาะสม ทั้งยังชวนให้คิด ถ้าพูดติดปากกันต่อไป ก็จะกลายเป็นสำนวนไปได้ คำคมส่วนมากจะมีการร้อยเรียงด้วยคำที่คล้องจองกัน เช่น ทำงานจะเหนื่อยจะท้อแค่ไหนก็ต้องทน เพราะความจนมันน่ากลัว มีเมียดี ก็เหมือนมีหมอบีบเจ็บและท้อก็รักษา ฯลฯ

สำนวน เป็นคำเปรียบเทียบ โดยการนำความเป็นไปของสิ่งนั้นๆ มาเปรียบเทียบกับความประพฤติของคน เช่น คำว่า ชิงกักรา ข่าก็แรงปลาร้าเค็ม มะเขือขึ้นตัวเท่าเสา งาเท่ากระท่อม น้ำร้อนปลาเป็น น้ำเย็นปลาตาย ฯลฯ

คำพังเพย มีลักษณะคล้ายสุภาษิตและเกือบเป็นสุภาษิตแต่ไม่ได้สอนใจหรือให้ความจริงที่สามารถพิสูจน์ได้โดยตรง เป็นคำกล่าวที่มีลักษณะตี ชม แสดงความเห็นอยู่ในตัว เช่น ถีลอดตาข้างห่างลอดตาเส้น ตำน้าพริกละลายแม่น้ำ ไก่งามเพราะขนคนงามเพราะแต่ง ฯลฯ

สุภาษิต หมายถึง ข้อความสั้นๆ กะทัดรัด แต่มีความหมายชัดเจนลึกซึ้ง มีคติสอนใจหรือความจริงเกี่ยวกับความคิดและแนวปฏิบัติซึ่งสามารถพิสูจน์ เชื่อถือได้ เช่น แพ้เป็นพระชนะเป็นมาร น้ำเชี่ยวอย่าขวางเรือ ได้ทีชีแพะไล่ สอนหนังสือสังฆราช ฯลฯ

ถึงแม้ว่าจะสามารถแยกได้ว่าคำไหนเป็น สำนวน คำพังเพย และสุภาษิต แต่ในทางปฏิบัติจริงๆ มีปัญหา มาก เพราะข้อความหรือคำกล่าวเช่นนี้มีจำนวนมากมีลักษณะคาบเกี่ยวอยู่ระหว่างสำนวน คำพังเพย สุภาษิต จนไม่อาจตัดสินเด็ดขาดว่าอยู่ในประเภทไหน เช่น

น้ำลดตอผุด(เป็นสำนวน เพราะความหมายไม่ตรงตามอักษร เป็นคำพังเพยเพราะกล่าวตี หรือเย้ยหยันคนทำชั่ว ที่ความชั่วนั้นได้ปรากฏขึ้น เป็นสุภาษิต เพราะสอนความจริงที่ว่า ความชั่ว ความผิดพลาดนั้นไม่สามารถปิดบังได้ตลอดไป)

เพราะเหตุนี้จะไม่เน้นประเภทแต่จะเน้นความหมาย เพื่อจะนำไปใช้ได้ถูกต้องตามกาลเทศะ และบุคคลในสถานการณ์ต่างๆ

ตัวอย่าง สำนวน คำพังเพย สุภาษิต และความหมาย

คำคม	ความหมาย
- ความรักทำให้คนตาบอด	ได้รับทุกข์ที่เกิดจากความรัก
- อย่าไปติดปีกให้แมว	อย่าไปฝืนธรรมชาติปล่อยให้เป็นไปตามธรรมชาติ
- เสียเหงื่อเพราะกีฬา ดีกว่าเสียน้ำตา เพราะยาเสพติด	เล่นกีฬาดีกว่าไปติดยาเสพติด
- ถ้าสติไม่มา ปัญญาก็ไม่เกิด	คนเราต้องมีสติก่อนจึงจะเกิดความคิดที่รอบคอบ
- อยู่อย่างสงบ ดีกว่ารบด้วยปาก	การอยู่อย่างสงบไม่ทำให้ตัวเราและผู้อื่นเดือดร้อน
- ศัตรูที่ร้ายเหลือ ไม่เท่ากับเกลียดที่เป็นหนอน	ศัตรูเรารู้ได้ชัดเจน แต่เกลียดที่เป็นหนอน คือ คนใกล้ตัวที่ทำร้ายเราโดยที่เราไม่รู้ว่าเป็นใครมันร้ายแรงกว่า

สำนวน	ความหมาย
- กลมเป็นลูกมะนาว	หลบหลีกได้คล่อง
- ตาเป็นสับประรด	มีพวกคอยสอดส่องเหตุการณ์ให้
- กระต่ายขาเดียว	ยืนกรานไม่ยอมรับ
- จมูกมด	รู้ทันเหตุการณ์
- กิ้งก่าได้ทอง	คนที่ได้ดีแล้วลืมตัว
- แกว่งเท้าหาเสี้ยน	หาเรื่องเดือดร้อนใส่ตัว
- ขนทรายเข้าวัด	ทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม
- บุกป่าฝ่าดง	ต่อสู้อุปสรรคต่างๆ
- กระต่ายตื่นตูม	ตื่นตกใจโดยไม่สำรวจให้ถ่วงถี่เสียก่อน
- กลิ้งดอกพิกุลร่วง	อาการนิ่งไม่พูด
- เห็นกงจักรเป็นดอกบัว	เห็นผิดเป็นชอบ
- ทรพี	คนอกตัญญู

คำพังเพย	ความหมาย
- กินอยู่กับปากอยากอยู่กับท้อง	รู้ดีอยู่แล้วแต่สร้างทำเป็นไม่รู้
- เรือล่มเมื่อจอด ตาบอดเมื่อแก่	มีอุปสรรคเมื่อใกล้จะสำเร็จ
- ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด	คนที่มีความรู้มากเวลาเกิดปัญหากับตัวเองไม่สามารถแก้ได้
- มะพร้าวต้นดก ยาจกต้นมี	เห่อหรือตื่นเต้นในสิ่งที่ตนไม่เคยมี
- นอนหลับไม่รู้นอนคู้ไม่เห็น	ไม่รู้ไม่เห็นอะไรเปรียบเหมือนคนที่นอนหลับไม่รู้สีกตัว
- ชุดบ่อล่อปลา	ทำกลอุบายเพื่อให้ฝ่ายหนึ่งเชื่อโดยหวังประโยชน์จากอีกฝ่าย
- ตาบอดได้แว่น หัวล้านได้หวี	ผู้ที่ได้สิ่งซึ่งไม่เป็นประโยชน์กับตน

คำสุภาษิต	ความหมาย
- กว่าถั่วจะสุก งาก็ไหม้	ทำอะไรไม่ทันท่วงที
- กินปูนร้อนท้อง	ทำผิดแล้วมักออกตัวแสดงพิรุณ
- ชายผ้าเอาหน้ารอด	ยอมเสียทุกอย่างเพื่อรักษาชื่อเสียง
- คนดีตกน้ำไม่ไหลตกไฟไม่ไหม้	คนดีไปอยู่ที่ไหนก็มีคนอยากคบหาสมาคมด้วยไม่ลำบาก
- คบคนดีมีศรีแก่ตัว คบคนชั่วอัปราชัย	คบคนดีก็จะได้รับแต่สิ่งดีๆ คบคนไม่ดีก็จะเป็นมงคลแก่ตัว (อัปราชัย หมายถึง พ่ายแพ้)
- ความรู้ท่วมหัว เอาตัวไม่รอด	มีความรู้แต่ไม่ใช้ความรู้ก็ไม่มีประโยชน์
- ความว้าวไม่ทันหาย ความควายก็มาแทรก	ปัญหาเรื่องนี้ยังแก้ไขไม่ตกเลย ก็มีปัญหาใหม่แทรกเข้ามาอีก

ปรับปรุงมาจาก www.เกร็ดความรู้.net

